

Ocalimy Świat!

Ekoprogram z charakterem
dla uczniów szkół podstawowych

Scenariusz dla klasy IV

na podstawie opowiadania
opowiadania Barbary Kosmowskiej
„Dzień Kumaka”
z tomu

Temat	Skutki zmian wprowadzanych w środowisku przez człowieka dla ekosystemów
Wartości moralne do omówienia	przyjaźń, piękno, ew. szacunek
Czas realizacji	3-4 godziny lekcyjne

Scenariusz dla klasy IV

na podstawie opowiadania Barbary Kosmowskiej
„Dzień Kumaka” z tomu „Latający talerz”

MATERIAŁY EDUKACYJNE

- ✔ zbiór opowiadań „Latający talerz”; opracowanie nt. wartości na końcu zbioru
- ✔ poradnik „Z dzieckiem w świat wartości” Ireny Koźmińskiej i Elżbiety Olszewskiej, w szczególności opisy przyjaźni, piękna, szacunku
- ✔ narzędziownik WWF (zeszyt edukacyjny) – „Eksperymenty przyrodnicze. Człowiek i środowisko” – wyjaśnienia dot. zanieczyszczenia wód gruntowych, s.7, s.10:
https://www.wwf.pl/sites/default/files/inline-files/EKSPERYMENTY%20PRZYRODNICZE%20czlowiek%20i%20srodowisko%20%281%29_0.pdf

DODATKOWE ŹRÓDŁA WIEDZY DLA PROWADZĄCYCH

- ➔ Dlaczego osuszanie bagien jest katastrofą dla klimatu?
http://www.woda.edu.pl/artykuly/osuszanie_bagien_a_klimat/
- ➔ Światowy dzień mokradł:
https://www.woda.edu.pl/artykuly/swiatowy_dzien_mokradel/
- ➔ Bagna są dobre dla przyrody:
<https://bagnasadobre.pl/artikul/zywa-arka/>
- ➔ Bóbr – pożyteczny „szkodnik”:
<https://www.woda.edu.pl/artykuly/bobry/>

POMOCE I MATERIAŁY

- ✔ komputer, projektor, tablica, flipchart
- ✔ koperty z szyfrem i zaszyfrowaną nazwą

CO WARTO ZROBIĆ WCZEŚNIEJ?

- ➔ Przeczytaj opowiadanie „Dzień Kumaka”
- ➔ Zapoznaj się z opracowaniem nt. wartości moralnych zamieszczonym na końcu zbioru „Latający talerz”, zwłaszcza z opisami przyjaźni, piękna, szacunku
- ➔ Przeczytaj nt. przyjaźni, piękna i odpowiedzialności w książce „Z dzieckiem w świat wartości”
- ➔ Wydrukuj Załączniki nr 2a, 2b
- ➔ Przygotuj 10 kopert, włóż do każdej z nich szyfr i zaszyfrowaną nazwę zwierzęcia
- ➔ Rozwieś koperty w sali lekcyjnej w różnych miejscach
- ➔ Przygotuj komputer i projektor/tablicę do wyświetlania

Scenariusz dla klasy IV

na podstawie opowiadania Barbary Kosmowskiej
„Dzień Kumaka” z tomu „Latający talerz”

**Prowadząc lekcje w oparciu o ten scenariusz,
realizujesz podstawę programową**

✓ JĘZYK POLSKI

Uczeń:

- ✓ I.1.7 – opowiada o wydarzeniach fabuły oraz ustala kolejność zdarzeń i rozumie ich wzajemną zależność
- ✓ I.1.12 – określa tematykę oraz problematykę utworu

✓ PRZYRODA

Uczeń:

- ✓ I.6 – korzysta z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie

✓ ETYKA

Uczeń:

- ✓ II.1 – podaje przykłady okazywania szacunku wobec rodziców, dziadków, nauczycieli, koleżanek i kolegów oraz innych ludzi – dorosłych i dzieci
- ✓ V.3 – jest świadomy, że przyroda jest dobrem, które należy chronić i uzasadnia potrzebę ochrony przyrody

✓ KRYTERIA SUKCESU UCZNIĄ

- ✓ odnajduje na mapie Słowiński Park Narodowy
- ✓ zna co najmniej 2 informacje o tym parku
- ✓ udziela odpowiedzi na pytania dotyczące tekstu
- ✓ podaje co najmniej 2 informacje o kumaku
- ✓ rozumie, czym są bagna, mokradła, torfowiska dla przyrody, jaką pełnią rolę
- ✓ rozumie, jakie skutki niesie za sobą osuszanie mokradeł
- ✓ pracuje w grupie, dążąc do osiągnięcia wspólnego celu
- ✓ rozumie istotę przyjaźni, piękna, szacunku

PRZEBIEG ZAJĘĆ 1 – Poznajmy Kumaka

- ➔ Przeczytaj uczniom/uczennicom opowiadanie Barbary Kosmowskiej „Dzień Kumaka” ze zbioru „Latający Talerz”.

- ➔ Porozmawiajcie o przeczytanym tekście. Możesz przykładowo zapytać uczniów:
 - ❓ Jaką postawę prezentował Witek w szkole wobec innych?
 - ❓ Dlaczego Witka nazywano w szkole Kumakiem?
Można pokazać uczniom zdjęcie kumaka i powiedzieć o nim kilka słów, na przykład: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Kumak_nizinny#/media/Plik:Bombina_bombina_1_\(Marek_Szczepanek\).jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Kumak_nizinny#/media/Plik:Bombina_bombina_1_(Marek_Szczepanek).jpg):
Kumak to płaz wodno-lądowy. W sen zimowy zapada na lądzie, w norach. Skóra kumaka, nawet przy niewielkim podrażnieniu, wydziela trującą substancję - gęsty, pieniący się śluz. Płaz jest aktywny zarówno w dzień, jak i w nocy. Czasami zdarza się, że napotkany na lądzie i wystraszony kumak odwraca się na plecy i nieruchomieje, prezentując odstrasające ubarwienie brzucha. Jest to jego zachowanie obronne. Dla wielu drapieżników to sygnał, że kumak jest jadowity i dają mu spokój. Jad kumaka jest trujący dla zwierząt i człowieka.
 - ❓ Co wyrażało przezwisko? Niechęć i lekceważenie czy sympatię i przyjaźń?
(Witek był lubiany, więc przezwisko zapewne żartobliwie łączyło jego zainteresowanie płazami z faktem, że chłopiec był bystry i wszystko szybko „kumał”).
 - ❓ Jakie plany miał dziadek Witka?
 - ❓ Dlaczego Witek nie zgadzał się z decyzją dziadka?
 - ❓ W jaki sposób chłopiec starał się powstrzymać dziadka przed sprzedażą łąk?

- ➔ **PIĘKNO**
W tym momencie warto poruszyć temat **PIĘKNA** i zachwytu nad przyrodą. Więcej o tej wartości przeczytasz na końcu zbioru „Latający Talerz”. Porozmawiaj z dziećmi o istocie tej wartości oraz o różnych kategoriach piękna: zarówno w kontekście przyrody, jak i wytworów człowieka (np.: piękna muzyka, piękne obrazy, piękne kostiumy), a także pięknych postaw ludzkich (można tu wymienić dobroć, altruizm, szlachetność, ratowanie innych itp.).

Dlaczego możemy uznać, że **PIĘKNO** jest wartością moralną? (ponieważ nas zachwyca, inspirowa – i czyni lepszymi)
 - ❓ O jakich mieszkańcach mokradeł wspominał Witek?
 - ❓ Co przekonało dziadka do tego, aby nie osuszać łąk?
 - ❓ Jaki dzień został okrzyknięty Dniem Kumaka?

PRZEBIEG ZAJĘĆ 1 – Poznajmy Kumaka

- ➔ **Zaproponuj uczniom/uczennicom odszukanie Słowińskiego Parku Narodowego na mapie Polski. Następnie przedstaw im najważniejsze informacje o tym parku.**

Możesz skorzystać z prezentacji dostępnej w **Załączniku nr 1:**

- ☑ **Slajd 1** – symbolem parku jest mewa srebrzysta
- ☑ **Slajd 2** – park jest położony w województwie pomorskim
- ☑ **Slajd 3** – charakterystycznymi elementami parku są bagna, łąki, torfowiska ...
- ☑ **Slajd 4, 5** – ... nadmorskie bory i lasy, a przede wszystkim wydmy pas mierzei z ruchomymi wydmy
- ☑ **Slajd 6** – flora parku to m.in. widłaczek torfowy ...
- ☑ **Slajd 7** – ... mikołajek nadmorski
- ☑ **Slajd 8** – fauna parku to m.in. mewa srebrzysta ...
- ☑ **Slajd 9** – ... kulik wielki (zagrożony wyginięciem) ...
- ☑ **Slajd 10** – ... ropucha paskówka (na terenie Polski objęta jest ścisłą ochroną gatunkową)
- ☑ **Slajd 11** – ... wydra europejska

W czasie prezentacji zachęcaj uczniów/uczennice do swobodnych wypowiedzi na temat Słowińskiego Parku Narodowego (lub innych parków narodowych, które odwiedzili). Może ktoś był na ruchomych wydmach i zechce opowiedzieć o wrażeniach. Zachęć do wymiany informacji na temat roślin i zwierząt, które prezentujesz.

- ➔ **Krótko podsumuj zajęcia. Rzuć piłeczkę do wybranej osoby prosząc o dokończenie zdania:**
 - ☑ Z dzisiejszych zajęć zapamiętałam/em, że ...
 - ☑ Najbardziej mi się podobała/o ...
 - ☑ Nie rozumiem, dlaczego ...
 - ☑ Na dzisiejszej lekcji zrozumiałam/em ...

PRZEBIEG ZAJĘĆ

2 – Szacunek i przyjaźń – ważne wartości moralne

➔ Poproś uczennice/uczniów, by krótko przypomnieli treść opowiadania „Dzień Kumaka” oraz postać Witka, głównego bohatera. Zapytaj:

- ❓ Jak oceniają zaangażowanie kolegów/koleżanek w pomoc Witkowi?
- ❓ Jaka była relacja Witka z dziadkiem?
- ❓ Czy można ją nazwać przyjaźnią? A może wzajemnym szacunkiem?
- ❓ Jeśli tak, co o tym świadczyło?

➔ Krótko podsumuj zajęcia. Rzuć piłeczkę do wybranej osoby prosząc o dokończenie zdania:

- ⊕ Z dzisiejszych zajęć zapamiętałam/em, że ...
- ⊕ Najbardziej mi się podobała/o ...
- ⊕ Nie rozumiem, dlaczego ...
- ⊕ Na dzisiejszej lekcji zrozumiałam/em ...

➔ PRZYJAŹŃ

Warto teraz szerzej porozmawiać z uczniami/uczennicami o **PRZYJAŹNI** (więcej o tej wartości moralnej znajdziesz na końcu zbioru „Latający talerz”). Zapytaj dzieci o relacje Witka z kolegami.

❓ Czym jest **PRZYJAŹŃ**?

Poproś dzieci, by wskazały najważniejsze cechy/elementy przyjaźni – zapiszcie je na tablicy/flipcharcie.

Jakimi cechami trzeba się wykazać, żeby zdobyć i utrzymać przyjaźń? (szanować przyjaciela/przyjaciółkę, być wobec niego/niej osobą życzliwą, szczerą, pomocną, lojalną, nie zdradzać jego/jej sekretów, nie zdradzać przyjaciół na rzecz znajomości z osobami popularnymi i dominującymi, czy dla innego własnego interesu itp.).

Po próbie zdefiniowania przyjaźni przez uczniów, możesz przedstawić im definicję zawartą na końcu zbioru opowiadań. Możecie dopisać na tablicy ważne cechy przyjaźni, jeśli zabrakło ich we wcześniejszym opisie uczniów.

Porozmawiajcie o tym, że przyjaźń to jedna z ważnych wartości moralnych – zasad postępowania oraz cech osób, które dążą do **DOBRA**. W tym przypadku chodzi o budowanie dobrego związku koleżeńskiego z drugą osobą, opartego na sympatii, zaufaniu, równouprawnieniu. Wybitny polski filozof Leszek Kołakowski mawiał, że przyjaźń jest najważniejszą sprawą w życiu.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

2 – Szacunek i przyjaźń – ważne wartości moralne

- 🔍 Zapytaj uczniów, co nie jest przyjaźnią, kto nie jest prawdziwym przyjacielem?

Nie jest przyjacielem osoba, która nie poświęca nam prawdziwej uwagi, często nas krytykuje, wyjawia nasze sekrety, okłamuje nas, obgaduje, wystuguje się nami - np. potrzebuje nas, by ścierać zadania, nie darzy nas szacunkiem, nie cieszy się naszym sukcesem, nie wspiera w trudnych chwilach.

W obecności „fałszywego przyjaciela” człowiek nie czuje się dobrze – wie, lub podświadomie czuje, że nie jest to szczerą i serdeczną relacją, więc jest skrępowany, zachowuje się nienaturalnie, jest niepewny siebie. Można się domyślić, że ktoś, kto wprowadza nas w stan niepewności i frustracji, i często rozczarowuje swoją postawą, nie jest prawdziwym przyjacielem.

- 🔍 Warto porozmawiać, dlaczego niektórzy brną w fałszywą i złą relację, w pseudoprzyjaźń?
- 🔍 Jak sądzicie, czy przyjaźń pomiędzy Kumakiem, a jego koleżankami i kolegami z klasy była prawdziwa czy fałszywa?

Wyjaśnij dzieciom, że **PRZYJAŹŃ**, podobnie jak wszystkie inne wartości moralne, opiera się na szacunku.

➔ SZACUNEK

- 🔍 Zapytaj teraz uczniów, co to jest **SZACUNEK** (niech spróbują opisać tę wartość)
- 🔍 Co jest bardzo ważne w **SZACUNKU**? (dbanie, by nie ranić uczuć innych)
- 🔍 Komu należy okazać **SZACUNEK**? (Rodzicom? Nauczycielom? Dyrekcji szkoły? Pani Woźnej/Woźnemu? Pani w sklepie? Sąsiadom?)
- 🔍 Wyjaśnijmy dzieciom, że **SZACUNEK** należy okazywać wszystkim ludziom, przyrodzie, sobie – i dlaczego (argumenty można znaleźć w książce „Z dzieckiem w świat wartości” oraz w opracowaniu wartości na końcu zbioru opowiadań)
- 🔍 W jaki sposób okazujemy **SZACUNEK**?
- 🔍 W jaki sposób Witek okazywał **SZACUNEK** dziadkowi, z którym się nie zgadzał?

Uświadom dzieciom, że **SZACUNEK** okazujemy ludziom niezależnie od tego, czy zgadzamy się z nimi, czy nie. Podyskutuj o tym z dziećmi. Możesz podać przykład sędzi/sędziego lub adwokatki/adwokata, która/y broni przestępcy – okazują mu szacunek jako człowiekowi (np. zwracają się do niego uprzejmie per pan), jednocześnie piętnując i karząc jego czyny lub ich nie pochwalając (adwokat).

Scenariusz dla klasy IV

na podstawie opowiadania Barbary Kosmowskiej
„Dzień Kumaka” z tomu „Latający talerz”

PRZEBIEG ZAJĘĆ

3 – Bagna i mokradła. Daj się wciągnąć!

➔ Poproś uczniów/uczennice o przypomnienie, o co walczył Witek i dlaczego.

➔ Zaproś dzieci do wysłuchania podcastu News z lasu – Dzień mokradła na: <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/201emokradla-i-zycie201d-swiatowy-dzien-mokradel> (zjedź myszką na dół strony).

Czas trwania słuchowiska: 9:27 min. Podcast dotyczy roli mokradła i pokazuje skutki ich osuszania.

➔ Porozmawiaj z uczniami/uczennicami o tym, co zapamiętali, czego się dowiedzieli. Uzupełnij ich wiedzę o informacje nt. zanieczyszczania wód gruntowych przez nawozy, ścieki, sól.

(Narzędziownik WWF „Eksperymenty przyrodnicze” s.7, 10 – narzędziownik jest dostępny na stronie internetowej https://www.wwf.pl/sites/default/files/inline-files/EKSPERYMENTY%20PRZYRODNICZE%20czlowiek%20i%20srodowisko%20%281%29_0.pdf).

Wspólnie wykonajcie zaproponowane w narzędziowniku eksperymenty.

➔ ZADANIE

Zaproś uczniów/uczennice do kolejnego zadania. Nie tłumacz jeszcze, czego będzie dotyczyło. Poproś o cierpliwość 😊.

Podziel dzieci na trzyosobowe zespoły i poproś o wybranie dowolnej koperty zawieszanej w sali (niech grupa stanie przy wybranej kopercie). Teraz powiedz, że właśnie dokonali wyboru zwierzęcia zamieszkującego podmokłe tereny i będą musieli się nim „zaopiekować”. Poproś uczniów/uczennice o wyjęcie zawartości koperty: szyfru i zakodowanej nazwy. Poproś o odkodowanie.

Uwaga! Jeśli twoja klasa liczy więcej niż 30 osób, stwórz dodatkową kopertę lub koperty, albo połącz dzieci w zespoły 4-osobowe. Koperta zawiera zaszyfrowane nazwy zwierząt (bez polskich znaków): żaba moczarowa, bóbr, błotniak stawowy, zaskroniec, bocian biały, ważka, żuraw, rusałka admirał, żółw błotny, łoś. Jak odkodować zaszyfrowane wyrazy?

Kropka to położenie litery względem krawędzi np. litera „z” to

Bohaterowie opowiadania „Dzień Kumaka” ustalili wspólnie, że pierwszy dzień wakacji to będzie właśnie – Święto Kumaka”. Zadanie dla grup zatem jest następujące:

- ➔ Ustalcie wspólnie datę, która będzie świętem waszego zwierzęcia
- ➔ Wasza data nie może pokrywać się z datami wybranymi przez inne zespoły
- ➔ Na kolejnej lekcji stworzycie kartkę z kalendarza z waszym świętem

Scenariusz dla klasy IV

na podstawie opowiadania Barbary Kosmowskiej
„Dzień Kumaka” z tomu „Latający talerz”

PRZEBIEG ZAJĘĆ

3 – Bagna i mokradła. Daj się wciągnąć!

- ⌚ Kartka powinna być formatu co najmniej A3 i powinna zawierać: dzień, miesiąc, nazwę święta (np. Święto Żurawia), ciekawostki o zwierzęciu oraz jego rysunek/ilustrację
- ⌚ Pomyślcie, czego potrzebujecie, aby powstała Wasza kartka
- ⌚ Podzielcie się zadaniami tak, aby na kolejnych zajęciach móc stworzyć taką kartkę (ktoś musi znaleźć informacje na temat wylosowanego zwierzęcia, ktoś przyniesie materiały papiernicze itd.)
- ⌚ **Podkreśl, jak ważne podczas pracy w grupie jest dotrzymanie wspólnych ustaleń (wynikające z szacunku do innych i do siebie oraz odpowiedzialności za własne zobowiązania). Podziękuj za dzisiejszą lekcję.**

PRZEBIEG ZAJĘĆ

4 – Kartka z kalendarza

- ⌚ Przypomnij zasady tworzenia kartki z kalendarza. Pozwól zespołom na korzystanie ze smartfona lub innych narzędzi z dostępem do internetu.
- ⌚ Jeśli godzina lekcyjna okaże się zbyt krótko, wydłuż czas, aby dokończyć pracę.
- ⌚ Po skończonej pracy, poproś grupy o prezentację efektów.
- ⌚ Zawieś kartki z kalendarza w widocznym miejscu w sali lekcyjnej.
- ⌚ Razem pamiętajcie o świętach, które wspólnie ustaliliście. Zadbajcie o to, aby były one żywe.